

Prolog

Era un cap de Hrist cu ochii închiși.

Fusese tăiat.

Lemnul sculpturii avea la baza gîtului urme de lovituri, acele plăgi pe care fierul, căzînd furios, le provocase.

Capul era așezat pe o bucată de mătase împăturită, roșie ca și cum sîngele o îmbibase înainte de a se răspîndi în toată vitrina celui anticariat de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, nu departe de palatul Luvru, la doar cîțiva pași de biserica Saint-Germain-l'Auxerrois, arondismentul I din Paris.

Era singura piesă expusă, pe care cădea lumina puternică a două mici proiectoare, accentuînd culoarea palidă a lemnului vopsit în tonuri șterse.

Sculptorul reușise să dea impresia că tot chipul plîngea, că peste el trecea unduirea unei ploii de lacrimi ce lunecau de-a lungul părului lipit de obraji, a mustații și a bărbii cîr-liontate. Trecînd, lăsau în urmă riduri fine, mai adînci la colțul buzelor.

Durerea și suferința îi estompau trăsăturile căzute.

Fusesem emoționat descoperind în vinerea de 20 august 2003, la începutul după-amiezii, acest cap de Hrist cu ochii închiși.

De săptămîni întregi, canicula continua să încingă străzile. Lista morților se tot lungea. Trecătorii se strecurau de la

o umbră la alta, depărtându-se de această vitrină luminată, provocatoare, chiar obscenă, în albeața solară intensă.

Or, eu tocmai într-acolo mă îndreptasem.

Cu o zi înainte, o necunoscută, care se prezentase drept Maria de Segovia, anticar, îmi telefonase.

Era, afirmase ea, cea mai apropiată prietenă a lui Armelle, asistenta mea în cercetare.

Știa că de câteva luni adunam documente despre secolul al XVI-lea, despre înfruntările dintre creștini, evrei, mauri, turci, despre persecuții, despre raporturile dintre state și religie.

Îmi spusese cu un fel de jubilarie pe care nu reușea să o ascundă:

– Un labirint ucigător, secolul acesta, nu? Probabil cele mai barbare vremuri din Europa creștină. Se măcelăresc în numele lui Hristos și se războiesc cu Islamul. La fel ca azi, nu-i așa? De aceea studiați secolul al XVI-lea? Ce pregătiți?

Lăsasem să treacă valul, gata să închid fără să răspund, iritat de confidențele lui Armelle, de pătrunderea în ceea ce era un gând abia schițat, intuiția că, fără îndoială, ceea ce începeam să trăim, „șocul civilizațiilor“, ca să utilizăm formula convenită și nedreaptă pe care toată lumea o respinge, dar o folosea, se produsese deja, dar cu ce intensitate, în secolul al XVI-lea.

O ascultasem totuși pe Maria de Segovia. Mă distrase și mă surprinse. Era informată, perspicace, utilizând o expresie atît de corectă ca „labirint ucigaș“ pentru a califica un secol nemilos în care torturile, arderile pe rug, crimele, masacrele reluate de unii sau de alții se succedaseră.

Fusesem ispitit să-i recit acestei femei exuberante versurile lui Agrippa d'Aubigné, poetul protestant scăpat de măcelul din noaptea Sfîntului Bartolomeu:

Pe fiii astui veac Satana îi hrănește

Și leagănul prunciei chiar viciu-l prihănește

Că-n mame noi odată cu viciul ne-am sădit

Și-apoi, cu noi odată, păcatu-au zămislit.

Dar Maria de Segovia nu mi s-a părut dispusă să mă asculte, și renunțasem să o întrerup, intrigat și sedus, de fapt, de vorbăria sa.

Îmi explicase cum cumpărase mai multe piese din secolul al XVI-lea, de care era sigură că sînt interesat. Nu voia să le vîndă oricui, unuia dintre jefuitorii Istoriei, bandiți care nu cauță decît să-și plaseze dolarii, să facă negoț cu memoria oamenilor.

Trebuia, insistase ea, ca unul ca mine să redea viață acestui trecut.

– Cu probitate, repetase ea.

Știa că în romanele mele folosisem amintirile unei familii de nobili provensali, Thorenc. Or, ceea ce achiziționase provenea de la unul dintre strămoșii lor, Bernard de Thorenc, care trăise în secolul al XVI-lea.

– Cred în întîlnirile pe care hazardul sau providența le pune la cale, adăugase ea.

Îi spuneam lui Armelle despre micile mele descoperiri, cînd a tresărit auzindu-mă pronunțînd numele de Thorenc.

– Mi-a povestit mult despre romanele dumneavoastră, pe care nu le cunoșteam. De atunci, am citit tot ce ați scris despre Thorenc. Cum aș fi putut să nu vă telefonez? Îi dați atenție lui Bernard de Thorenc: a venit la mine pentru a-l îndruma spre dumneavoastră. Nu-l puteți ignora, nici refuza. Vă aștept miine în strada l'Arbre-Sec, numărul 7.

Miine însemna vineri, 22 august 2003.

Vineri, 22 august 1572, acum patru sute treizeci și unu de ani, zile numărate, la sfîrșitul unei dimineți înabușitoare – caniculă care dura de săptămîni, ca și în această vară a lui

2003, strivind Parisul sub arșiță –, amiralul Coligny, șeful protestant, tocmai părăsise palatul Luvru.

Se sfătuisse îndelung cu regele Carol al IX-lea prin ce mijloace să potolească ura ucigașă dintre catolici și protestanți, cei care se numeau cu dispreț papistași, hughenoti, eretici, „stricați ai credinței“, desfrânați sau rătașiți.

Mă izbise, în acea vineri de 22 august, coincidența datelor și descoperirea acestui ascendent, Bernard de Thorenc, strămoș al acelor Thorenc – Martial, Ludovic, Villeneuve, Francisc sau Bertrand Renaud – a căror viață o povestisem, într-adevăr.

Mă flatase și insistența Mariei de Segovia de a mă chema, importanța pe care părea să o acorde vizitei mele.

Dar, mai ales, îmi trezise interesul adresa, strada l'Arbre-Sec, datorită evenimentelor pe care le evoca.

În această stradă, dintre Luvru și Sena, în jurul bisericii Saint-Germain-l'Auxerrois, fusese sfîșiată Franța odinioară.

După ce am pus receptorul în furcă, fără a-i promite Mariei de Segovia că o voi vizita, am frunzărit *Tragicele* lui Agrippa d'Aubigné – iarăși el!

Am regăsit acel pasaj care nu încetase să mă fascineze și să mă copleșească prin forța îndoliată cu care descrie lupta fratricidă dintre creștini, dintre francezi:

Vreau Franța zugrăvită ca mamă necăjită
Purtînd pe-a sale brațe odrasle neostoite
Cel mai virtos, înhață orgolios gurguie
De sinul hrănitor cu miinile-amîndouă
Cu unghii se apucă și-apoi cu pumni, picioare
Mai strică împărțeala naturii hrănitoare
Ce-a dat-o la doi frați, doi gemeni din născare...
Și zice: „Voi, mișei, din pieptu-nsîngerat
Cel care v-a hrănit și care v-a purtat

Venin aveți de-acum, odrasle-ucigătoare,
Că numai singe am spre a vă da mîncare.

Or, acest anotimp de omoruri, de trupuri cu beregata tăiată, spintecate, sfîrtecate, măcelărite, de femei violate, de copii aruncați la ciini începuse vineri, 22 august 1572.

În ziua aceea Coligny se îndrepta spre strada l'Arbre-Sec. La colț cu strada Bétisy se afla palatul Ponthieu, locuința sa.

Era înconjurat de gentilomi protestanți.

Unul dintre ei i-a dat din mers o scrisoare. Coligny s-a aplecat să o citească, și chiar în clipa aceea au răsunat împușcaturile. Faptul că s-a aplecat asupra scrisorii i-a salvat amiralului viața. Ucigașul țintise capul, dar Coligny a fost rănit doar la brațul stîng, iar arătătorul i-a fost smuls.

A fost dus în strada l'Arbre-Sec ca să fie pus la adăpost.

Ceilalți s-au repezit spre casa de unde porniseră împușcaturile. Au descoperit o archebuză încă fierbinte la o fereastră cu obloanele întredeschise. Au auzit galopul unui cal. Ucigașul – un anume Maurevert, spadasin aflat în slujba ducelui de Guise – tocmai fugise prin spatele casei care dădea înspre biserica Saint-Germain-l'Auxerrois.

La cîțiva pași de buticul cu antichități al Mariei de Segovia, la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Rămăsesem nemișcat în fața capului de Hrist de o pa-loare verzuie.

Așezat pe mătasea roșie, părea că se scaldă în propriul singe. Dar cel mai greu de suportat, cea mai emoționantă era disperarea pe care o exprimau acele pleoape lăsate, ca ale unui cadavru căruia, cu o mișcare blîndă, cineva i-a închis ochii.

Tot privind acest chip, scrutîndu-i expresia, am înțeles că artistul nu voise să reprezinte moartea lui Hristos, ci un moment de copleșire.

Hristul închisese ochii ca să nu vadă ce săvârșesc oamenii în jurul său. Nu vede cu bună știință, din milă și compasiune, ca să nu-i condamne pe călai, ca să nu aibă de ales între crime și nici între ucigași.

Și cine nu fusese astfel în acest secol, în care suveranii puneau să le fie sugrumate sau otrăvite ființele apropiate? În care sute de femei și de copii erau arși rugându-se în lăcașurile de cult, în biserici sau în temple? În care turcii, când au cucerit Ciprul, aparținând Venetiei, la 1 august 1571, au măcelărit peste douăzeci de mii de locuitori în Famagusta, ultimul oraș care le-a rezistat?

Au îmbarcat pe galere două mii de fete destinate haremurilor vizirilor și sultanului. Alte câteva mii au fost violate, apoi spintecate. Cit despre cele două căpetenii venetiene, Astor Baglione și Marcantonio Bragadino, care, după ce au luptat îndârjiți, au capitulat, primul a fost tăiat în bucăți la ordinul lui Lala Mustafa, comandantul turcilor, iar celuilalt, după ce a fost umilit fiind obligat să se tîrască în fața cortului comandantului turc, purtînd saci în spate, i s-au tăiat nasul și urechile înainte de a fi jupuit de viu. Pielea i-a fost umplută cu paie, iar acest macabru manechin a fost expus în piața din Famagusta, apoi agățat de catargul galerei lui Lala Mustafa.

Cîteva zile mai tîrziu, pe 17 august, biserica Sfîntul Nicolae din Famagusta a fost transformată în moschee, iar podeaua a fost spălată cu sîngele creștinilor uciși în aceeași zi de vineri, zi sfîntă a islamului.

În această zi de vineri, 22 august 2003, nu-mi mai dezlipeam privirea de la chipul celui Hrist cu ochii închiși.

– Ați venit. Eram sigură.

Glasul vioi – triumfător, chiar – al Mariei de Segovia m-a smuls din contemplare.

M-am întors și atunci am văzut-o.

O bandă îngustă de catifea neagră îi acoperea ochiul stîng.

Am fost atît de surprins, încît m-am dat un pas înapoi. Ea ride. Buzele de un roșu aprins sînt subliniate de o linie subțire, neagră.

– Spaniolă, spune ea trecîndu-și degetele peste bandă. La curtea Spaniei au fost întotdeauna femei chioare.

Ridică din umeri. S-a rănît acum cîțiva ani examinînd niște arme turcești. Ochiul s-a infectat.

– Vreun blestem sau o răzbunare a fiilor Profetului peste secole. I-am alungat din Europa, iar ura lor ne urmărește. Nu credeți în aceste puteri subpămîntene? Sinteti francez, vă imaginați că istoria este o linie dreaptă, bine trasă de sus în jos, către rațiune, fără nici o taină.

Vocea se înăsprește. Își dă puțin deoparte banda.

Cînd și-a pierdut ochiul, continuă ea, în loc să încerce să-și ascundă infirmitatea, a hotărît să o arate, mai mult: să o sugereze.

– Sînt ca Anna Mendoza della Cerda, prințesa de Eboli, chioara cea mai celebră din Spania, metresa lui Filip al II-lea, mamă a zece copii, dintre care cel puțin unul, blond sau roșcat, era bastard al regelui, ceilalți erau de la soțul ei, Ruy Gomez, confidentul suveranului. Acesta dormea la picioarele patului lui Filip al II-lea. Era complice la crimele și la trăsnaile sale. Cînd Ruy Gomez a murit, prințesa s-a retras într-o mănăstire a carmelitelor, înnebunindu-le pe măicuțe prin extravaganțele, toaletele, parfumurile, pudrele, ciinii, curtezanii, servitorii la care n-a vrut să renunțe. După cîteva luni, Tereza de Ávila a alungat-o, iar prințesa de Eboli l-a luat ca amant pe Antonio Pérez, noul sfetnic al lui Filip al II-lea, omul cel mai lacom, cel mai nesincer, cel mai ambițios pe care l-a cunoscut vreodată Spania. Țștia doi... Își apleacă puțin capul, suspină, mă fixează cu ochiul drept al cărui oval se prelungește printr-o cicatrice de rimel care urcă pînă la timplă. ... Sînt prinși într-o patimă aprigă. Își fac zilnic cadouri. Au nevoie de această risipă. Într-o dimineată, un

anume Escovedo, secretar al lui don Juan de Austria... Suspina. ... Îl cunoașteți, cred, pe don Juan, fratele vitreg al lui Filip al II-lea, bastardul lui Carol al V-lea, generalul mării, învingătorul turcilor la Lepanto? Nici măcar un francez nu poate ignora asta, nu? Îmi întinde mîna ca și cum s-ar scuza. Într-o dimineață deci, Escovedo i-a surprins pe cei doi amanți în pat. Era naiv, imbecil, virtuos și, mai presus de toate, gelos. Era indignat: „Este inadmisibil, a zis. Mă văd obligat să-i spun regelui“. Prințesa de Eboli coboară din pat, avînd pe ea numai banda de la ochi pe care o purta la fel ca mine peste ochiul stîng pierdut într-o bătăie cu un amant infidel. Înaintează spre Escovedo, răsîndu-se: „Treaba dumitale, Escovedo! Dar îmi place mai mult fundul lui Antonio Pérez decît persoana regelui!“ Maria de Segovia repetă ultima frază și adaugă: Filip al II-lea, fiul lui Carol al V-lea. Trebuie să ai curaj, nu?

Sprînjită cu umărul de tocul uşii de la intrarea în butic, pare că se uită la capul de Hrist. Îmi imaginez atunci că ochii lui se închid din pudoare, ca să nu o judece, să nu o condamne. E o femeie înaltă, cu umerii și brațele dezgolite. Bustiera roșie i se lipește strîns de pielea laptoasă. Poartă o fustă neagră în colțuri lungi. Șireturi din piele îi strîng glezna ca niște brățări. Tocurile aurite ale pantofilor sînt înalte și fine.

Trupul Mariei de Segovia se impune fără a te gîndi la vîrsta pe care o are. Treizeci și cinci sau cincizeci de ani? Nu are importanță. Nu-i nici tînără, nici bătrînă, nici frumoasă, nici urîtă. Ceva aparte.

Se apleacă și mai mult.

– Voiam să vă arăt acest cap de Hrist, zice ea. Am multe alte obiecte, manuscrite care i-au aparținut lui Bernard de Thorenc. Însă acest Hrist este un semn. Apropiată de mine, stă în fața acestui cap tăiat, cu ochii închiși. *Tu hoc signo vinces*, murmură ea. „Întru acest semn vei învinge.“ Deviza împăratului Constantin, creștinul. Ceea ce am aflat...

Se sprijină cu spatele de vitrină ca să mă oblighe să o privesc și pe ea dacă vreau să contemplu capul de Hrist. Își încrucișează brațele, vorbind cu patimă.

Citind *Memoriile* lui Bernard de Thorenc, a descoperit că această frază se găsea pe crucifix. Această cruce – *Crucea Occidentului*, precizează ea – era fixată în virful catargului galerei *Marchesa*, pe puntea căreia se aflau două sute de soldați, iar printre ei, Bernard de Thorenc, Miguel de Cervantes, da, autorul lui *Don Quijote*, și Benvenuto Terraccini, artistul venețian care a sculptat acest trup, acest cap de Hrist.

Era în duminica lui 7 octombrie 1571, în golful Lepanto.

Marchesa era prima dintre galerele creștine care trebuiau să înfrunte escadra turcească a lui Ali Pașa, nu departe de Itaca, patria lui Ulise, și în fața promontoriului Actium, acolo unde, în anul 31 î.Hr., flota lui Octavian o pusese pe fugă pe cea a lui Antoniu și a Cleopatrei.

– La Lepanto, totul este semn, adaugă Maria de Segovia.

Am citit nenumărate povestiri despre această bătălie. Știu ce a zis Cervantes, imbarcat pe *Marchesa*:

În acea fericită zi, cînd soarta flotei inamice a fost tot atît de nefericită pe cît de favorabilă și de propice a fost pentru noi, am fost de față la acest eveniment, plin de groază și de îndrîjire... Am văzut formidabilul escadron bătut și spulberat, iar patul lui Neptun înroșit de singele barbarilor și al creștinilor, moartea aprinsă la culme în furia sa oarbă alergînd pretutindeni... zgomote nelămurite, vacarm îngrozitor, chipuri crispate de nefericiți murind între foc și apă, adîncul și jalnicul vaiet ieșind din piepturile rănite, blestemînd soarta potrivnică... Într-o mină țineam spada, din cealaltă sîroia singele. Simțeam rana din piept și mina stîngă ruptă în mii de locuri, dar eram atît de mulțumit în sufletul meu văzînd păgînul biruit de creștin, încît nu-mi pasa de răni, deși durerea mă făcuse să-mi pierd cunoștința de cîteva ori... Dar mult mai bine îi stă soldatului mort în